

Mälardalens Högskola

Eskilstuna

En Creeindian söker sina rötter i Hamra på Orsa Finnmark

Projektarbete i kursen
Skogsfinnarna i Skandinavien
Mälardalens Högskola
Av: Birgitta Abrahamsson Ht-2009
Handledare: Maud Wedin

Innehållsförteckning

Inledning	sid 2
Besök I 2008	sid 3
Rundtur i Hamra Fågelsjö	sid 4
Resan till Kanada	sid 5
Släkträff I	sid 5
Rundvandring på släktens stigar	sid 5
Släkträff II	sid 7
Släkträff III i Hamra 2009	sid 7
Besök 2009	sid 8
Sammanfattning	sid 9
Källor	sid 9
Bilaga 1	sid 10

Inledning

Det hela startade i början av milleniet. Vi var några stycken som var intresserade av bygdens historia. Vi samlades i studiecirkelform och började att dokumentera och sortera både foton och artiklar från bygden. Vi spred budskapet och folk lämnade in massor av foton och artiklar som vi gick igenom. Vi hade stor hjälp och stöd av biblioteket och Eli som förestår det. I dokumentationen framgick att mycket av rötterna och traditionerna härstammade från Finland. Intresset blev mer inriktat på den finska invandringen och den tidiga historien kring bygden och 2005 resulterade det i en resa till Livestuari i Savolax Finland.

Där besökte vi Markkula gård, det området där en Markus Suutari ursprungligen hade bott. Markus var född 1550 och var skomakare (*Suutari* 'skomakare') och han tillverkade skor till armén. Markus äldste son tog över gården och den yngre sonen Olov utvandrade till Orsa Finnmark i början på 1600-talet. Där fick han kungsbrev (bilaga.1) av Gustaf Adolf att han hade rätt att bosätta sig i Orsa Finnmark och bruka jorden.

Genom Fågelsjö Gammalgård som dokumenterat släktleden från Olov Markusson kan jag se att jag är släkt i nedstigande led. Arbetet fortsatte efter resan med dokumentation av densamma och har sedan kontinuerligt löpt vidare.

Huset som står här nu är byggt av Alvar Aalto, konstnär och arkitekt.

Sädesåker vid Markula gård 2005

Kursdeltagare och några ättlingar till Markus Suutari vid Markkula gård 2005

2008 förändrades mitt arbete drastiskt genom ett oväntat besök. En sonson till mina släktingar som utvandrade från Hamra till Kanada i början på 1900-talet, kom på besök. Han besvarade en del av mina frågor och funderingar som jag haft angående vad som hänt de som utvandrade. Hans far Hildor var en av dem som jag inte visste så mycket om.

Det skulle jag nu få svar på.

Besök I 2008

Den 17 april 2008 knackade det på min dörr och en kvinna från byn säger; Det är en man och hans fru som söker sina rötter. Hon visste att jag var intresserad av byns historia och hon undrar om jag kan hjälpa dem?

Jag går ut och där står två indianer.

- We are looking for the relatives for the Johnson's. Can you please help us?

Jag frågade vad de som emigrerade i början av 1900-talet hette. Det var Jon-Olov Jons-son/Tossavainen, hans hustru Alida och barnen Hildor, Julius, Hanna och Ester.

- That must be my grandfather's brother. Blev mitt svar efter lite eftertanke.

Jag förstod att det var min morfars bror med familj. Mannen hette Harold och han är son till Hildor. Vi är alltså tremänningar eller "second cousins" som de säger. Jag bad dem komma in. Harold berättade att han funnit gamla papper efter sin far där det stod att de kom från Hamra i Sverige, men det stod också någonting om Finland. De beslöt sig för att resa till Sverige. På kartan fanns fler platser som heter Hamra. Harold's fru Joan insisterade på att det måste vara det nordligaste Hamra men de valde Hamra i Orsa Finnmark istället. De hade flugit från Kanada till Frankfurt och åkt tåg till Holland där Harold har en kamrat. Av honom fick han låna en bil. Sedan bilade de till Sverige. När de kommit fram till Hamra ganska sent på kvällen åkte de runt och letade efter någon som kunde hjälpa dem. De såg en kvinna som var ute på promenad och de stannade frågade henne efter släktingar till the Johnsons. Hon svarade att:

-Jag vet inte så mycket om det gamla Hamra men jag tror att Birgitta vet lite mer. De blev guidade till mig och det visade sig att i det första huset de kom till fann de en släkting.

Harold berättade att hans far Hildor hade byggt vägar i Saskatchewan, Kanada. Där träffade han en indian kvinna som hette Mary. De blev kära, gifte sig och fick nio barn: Jane, James, Dorothy, Clarence, Richard, Clifford, Harold, Stanley och Donald.

Fr. v: Clarence, Gerry (brorson), Harold, Donald, James och Stanley.

Mary var Cree indian. Det var hon som uppfostrade Harold och bröderna i indiantraditioner och hur man överlever längs en ”trapline”. Harold's far var inte särskilt pratsam. Han brukade säga några meningar i veckan berättade Harold. Därför lärde sig Harold tala Cree i första hand. Detta blev ett problem för honom när han började skolan. Där måste han tala engelska och Cree var inte tillåtet. Hans skolgång var jobbig och det var inte ovanligt med problem för ursprungsbefolkningen. De blev betraktade som dumma, lata och konstiga av den vita befolkningen som ingenting förstod eller ville veta om deras traditioner och sätt att tänka. Som vuxen ville han bevisa för omgivningen att man behöver inte vara ”dum” för att man är indian. Han läste därför på Harvard och blev advokat. Han är också författare och har skrivit ett flertal böcker.

Rundtur i Hamra – Fågelsjö

Vi åkte runt i Hamra den andra dagen och tittade på det hus som Harold's farfar hade bott i och som de utvandrade ifrån. Vi åkte till Fågelsjö där vi hälsade på Lilly Wallberg som är släkt till Harold. Hennes moster var Alida, Harold's farmor. Lilly är 89 år och Harold blev överlycklig över att få träffa en släkting på sin farmors sida.

Lilly Wallberg

Vi besökte också Jon-Olovs födelsehus i Fågelsjö. Utanför huset ligger Markusstenen som Harold bara var tvungen att klättra upp på. Det hade säker Jon-Olov också gjort när han var barn.

Harold Johnson på Markusstenen i Fågelsjö 2005

Ett besök gjordes på gamla kyrkogården i Hamra där Erik Persson Pulkinens kors står kvar. Han var hovskräddare åt Gustav III och var med och sydde konungens kröningsdräket. Han var Harold's morfars, morfars, morfar. Harold och Joan besökte också min äldsta dotter Pia och hennes man Bosse. Det var ett besök som kändes alldeles för kort och Bosse & Pia beslutade sig för att åka över till Kanada och besöka släkten.

Resan till Kanada

Släkträff I

Darwin, Garret och Harold

Harold mumsar på ny-grillad fisk

Det besöket gjordes juni-juli 2009. Då hade Harold och hans dotter Harmony ordnat med så att det blev en stor släkträff på Franks Point, Molanosa vid Montreal Lake i Saskatchewan. Området Molanosa är den plats indianer blev hänvisade till när de "tvångsflyttades" från bosättningar som låg inom det området som är nuvarande Prince Alberts Nationalpark. Harold's mamma, Mary, var en av de som fick flytta för att bereda plats för nationalparken.

Vid denna släkträff samlades ca 100 personer och de bodde i tält och husbilar. Det var Harold's syskon och deras barn och barnbarn med respektive.

Geneva var den yngsta deltagaren på släkträffen. Hon är Harmonys dotter tillsammans med Frank. Hon är barnbarns barnbarn till Jon-Olov och Alida.

Geneva och Harmony 2009

Rundvandring på släktens stigar

Harold och Joan bor i en Cabin vid Molanosa, Montreal Lake där de fiskar och jagar. Vintertid har de hundar som transportmedel. Sommartid är det båt. Närmaste väg ligger ca 2 km från stugan, där har de sin bil parkerad.

Varg och björn finns runt knuten och pelikan och örn häckar i närområdet.

Projektarbete i kursen skogsfinnarna i Skandinavien

Harold och Joan lever deltidsliv i Kanada. Båda jobbar med rättsliga frågor. Harold är åklagare i LaRonge och jobbar ute i ett distrikt dit man endast tar sig med flyg. Joanne har precis bytt jobb och flyger också en del i jobbet. De försöker att bevara traditioner och sätt att leva enligt Cree. Ritualer och traditioner ingår i det dagliga livet. Delar av sin tid arbetar de med traditionellt fiske (yrkesfiske), eftersom Creeindianer är fiskande indianer. En av delikatesserna är pikarellkind, man skär ut köttet i käken på pikarellen (gössläkte) och steker eller friterar den.

Harolds far Hildor hade sin stuga och trapline just vid detta området. Harold har fått ärva sin mammas trapline och kan då jaga och fiska fritt inom sitt område. Villkoret är att han varje år kan visa upp att han har nyttjat sin trapline och kan visa upp något byte, till exempel ett skinn.

Under resan fick Bosse och Pia se många av de områden som Hildor och Harold hade levt i. De besökte platsen där Hildor och Marys första gemensamma hus stått och tittade på de förvildade vinbärsbuskarna som Hildor planterat. Hunting cabins (jaktstugor) utefter traplinen besökte de också, vilka är små stugor för övernattnig.

Hunting cabin byggd av Hildor

De åkte längs Montreal Lake med båt och såg Hildors trapline där han jagat och fiskat. De åkte också in i Prins Alberts Nationalpark och via båt tog de sig ut på Big Trout Lake. Där skulle de besöka den bosättning i Moose Bay, som Marys familj blev bortdrivna ifrån när det blev nationalpark, men vågorna gick så höga att de fick avbryta den tänkta rutten och istället följa den andra sidan av stranden tillbaka längs sjöns. De kom aldrig till Moose Bay, fick endast se det på långt håll.

De fick däremot komma riktigt nära en Baldheaded Eagle (Vithövdad örn) som spelar stor betydelse i Cree indianernas liv. Att få komma så nära en örn var mycket ovanligt och är ett stort omen, enligt indianskt synsätt. Harold offrade till andarna som tack för upplevelsen.

Släkträff II

En andra släkträff skedde i LaRonge en vecka senare, då var det släktingar på Hildors syskons sida. Några av Hildors syskon, Hanna, Julius och Artur, har varit över till Sverige på besök en två, tre gånger tidigare.

Där fanns foton och tidigare information att utbyta mellan dem och besvarande av frågor och tydande av gamla dokument.

Julius Johnson, Hanna Bennet och Artur Johnson på besök i Hamra 1970

I kontakten med denna del av släkten från Kanada har det kommit fram helt nya fakta kring både utvandringen och tidpunkter. Hildor som tidigt blev tillsammans med Mary och fick barn med henne "försvann" och vid besök i Hamra av Arthur, Hanna och Julius under 70-talet nämndes inte Hildor. Den grenen av släkten hade man ingen kontakt med. När det var dags för släkträffen i LaRonge var det många av de som kom dit som inte visste om hur släkten såg ut. Det blev helt enkelt en nystart för många att få lära känna nya grenar av släkten. Resultatet är att flera stycken nu vill besöka Sverige och sina svenska rötter. Det blev också tydligt att Tossavainens ättlingar är ett släkte som är vida spritt för det kom folk från Alabama, Guatemala, Sverige och stora delar av Kanada.

Släkträff III i Hamra 2009

I augusti 2009 kom så Harold, Joan och Harmony till en släkträff i Hamra. Det var ca 70 personer som samlats vid huset där Jon Olof och Alida hade bott före utvandringen. De som samlades var ättlingar till Katarina Ersdotter och Jonas Mattsson/Tossavainen.

Yngsta deltagaren var Indra Johansson (6 veckor) barnbarns barnbarns barn till Sivert (Jon-Olovs bror) och Erika.

Under den här träffen fick Harold se smedjan där Jon-Olov hade jobbat med smide och han tog med sig en handsmidd spik hem. I den gamla ladan kunde han läsa farfars namn som var inristat och där stod hur många säckar säd de hade fått det året. Under besöket dök så en örn upp på ganska låg höjd, den låg och cirkulerade runt några varv innan den försvann. Man kan se det som ett tecken på samhörigheten mellan oss och våra förfäder.

Jan-Olov Johnson

Besök 2009

Innan Harold och Joan reste tillbaka till Kanada hann de med att hålla en föreläsning om Kanada och sin släkt och dess historia på biblioteket i Loos och för eleverna på Loos Skola. De besökte ett par slädhundsägare för att se hur hundhållningen sköts här. De hann också med att besöka Lilly som då var inlagd på sjukhus.

Lilly Wallberg och Harold Johnson 2009

Creeindianer är ett fiskande släkte, därför ville Harold prova på Surströmming. Han hade hört talas om surströmming och vet att man inte kan ta med det på flyget på grund av explosionsrisken. Under ett besök på en hundkennel i Loos fick han en burk surströmming som avnjöts en kväll tillsammans med Pia. Harmony och Joan vände snabbt in när burken öppnades men Harold smakade, åt och njöt av surströmmingen. När han sedan fick berättat om Surmörten som är en delikatess från Fågelsjö, så ser han fram emot nästa besök för att få kittla sina smaklökar med ännu en ny smaksensation.

Sammanfattning

Om någon för fem år sedan sagt att jag skulle få flera hundra nya släktingar hade det varit svårt att tro på. Att de dessutom skulle tillhöra Cree indianerna vore ännu svårare att ta till sig. Många av mina frågor och funderingar har fått svar och nya har dykt upp under de senaste två åren. Klart är att mina rötter har fått nya förgreningar och att jag fått förmånen att få lära känna nya människor. Jag har dock inte känt mig rotlös som Harold och Harmony utan haft fördelen att känna till mina förfäder och deras historia. Jag har nu förstått att det de saknat var banden till Sverige/Finland och de släktingar som fanns kvar här. En helt ny värld har öppnats för oss alla. Nya människor att lära känna och att umgås med. En sak står väldigt klar för mig i alla fall:

Harold har hittat sina rötter!

Källor

Otryckta källor

Enocson, Bo: Markus Suutari. Släktingar och levnadsöden. Uppsats 1996-10-28

Näs, Torbjörn: utdrag ur antavla inhämtad på internet

<http://www.genealogi.se/dalarna/forskpro.htm#finnmark>

Finnsam; Finnbygder i samverkan. Nätverksorganisation. www.finnsam.org

Forskningsarbete kring bygdens historia 2001-2009

Tidningsartiklar och samtal inom studiegruppen

Informeranter

Harold och Joan Johnsson. Samtal och besök 2008-2009

Bo och Pia Enocson. Berättelse från Kanadaresan

Tryckta källor

Wedin, Maud: *Det skogsfinska kulturarvet* Finsam och Finnmarkens förlag. Falun 2001

Wedin, Maud: *Den skogsfinska kolonisationen i Norrland*. Finnbygdens Förlag. Falun 2007

Artiklar och utdrag utdelade av Maud Wedin HT 2009

Bilaga I

Copia

Guds nåde, Gverges, gotis och Wendes Konung.
 Högkorsen till skuldade, justis uti; Offhand och
 Kärlek, Jann och Ölsör i gverman Land,
 Givom vittnesligen att du på den visaren och
 liuffu boudat, Gåst och den Östsvick och den
 och Oluf Markelison, Gverman och diudur Jänigne
 gifwid till Klamma, att du till sinne och
 sig på värm och Ervman; Fogar uti; Offhandlav
 upphvar som du påst Laganskat fima Klamma
 att und sathia och Ölsör Ford ingtagas ad brida
 Ölsör Duligum bugi vramd, att en sam fadant
 värdiga och kriga till fadia, och n hvarda
 fader en fadant Jann bugi vram värdiga
 värdiga, och far und till fadia, att du sig den fwith
 ma und sathia och Ölsör Ford ingtagas ad brida,
 förbindar för den till, värm fadant och alla andon,
 att giera sam far vram liubur allen se en
 i värm vram och af Stockholm den 7. Novemb
 år 1622

Gustaf Adolf